תרומה

א. אין פרשת תרומה דערציילט די תורה וועגן דעם אויבערשטנס ציווי: מ'זאָל נעמען „זהב וכסף גו'", דרייצן [1] (פופצן) [2] גשמיות'דיקע זאַכן, און פון די זאַכן זאָל מען מאַכן אַ מקדש צום אויבערשטן, „ועשו לי מקדש", און דער אויבערשטער איז מבטיח: „ושכנתי בתוכם", אַז ער וועט רוען אין דעם מקדש וואָס וועט געבויט ווערן פון די אַלע זאַכן.

ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס ג־ט־לעכקייט איז ניט באַגרענעצט ח"ו אין מקום, זאָגט אָבער צו דער אויבערשטער, אַז ער וועט רוען אין דעם אָרט וואו עס וועט זיין דער מקדש, וואָס האָט געמוזט פאַרנעמען אַ שטריינג באַגרעניצטן שטח אין מקום. און ניט נאָר דער בית המקדש וואָס איז שפּעטער געבויט געוואָרן וואָס איז אַלע־מאָל געווען אויפן זעלבן פּלאַץ — אין ירושלים, און פון דאַמאָלס איז דאָס אויף אַלעמאָל אַזוי, נאָר אויך אין משכן, — וואָס איז מיטגעגאַנגען מיט די אידן אומעטום וואו זיי זיינען בעגאַנגען, ער איז משנה מקומו בעולם — איז די השראת השכינה אַלע מאָל געווען נאָר אין איין אָרט, אין דעם אָרט וואו ס'איז אויפגעשטעלט געוואָרן דער משכן.

לכאורה איז ניט פאַרשטאַנדיק: דער אויבערשטער איז דאָך, כנ"ל, ניט באַ־גרענעצט ח"ו אין מקום, „את השמים ואת הארץ אני מלא" [3], ער איז פול אומעטום, איז פאַרוואָס האָט דער אויבערשטער געהייסן צו מאַכן אַ ספּעציעלן אָרט וואו עס זאָל זיין השראת השכינה?

אמת טאַקע אַז כאָטש „את השמים ואת הארץ אני מלא", קען עס אָבער זיין אין אַן אופן פון העלם, אַז אין וועלט זאָל זיך ניט אַנהערן ג־טלעכ־קייט; און בכדי עס זאָל זיין גילוי השכינה דאַרף מען האָבן עבודה — איז דאָך דאָס אָבער ניט פאַרבונדן מיט אַ באַשטימטן פּלאַץ: אומעטום, וואו נאָר אַ איד דינט דעם אויבערשטן, איז ער ממשיך ג־טלעכקייט [4]), האָט מען דאָך לכאורה געקענט די זעלבע עבודות פון משכן ומקדש טאָן אויך אין אַנדערע ערטער, און דורך דעם ממשיך זיין „בכל המקום" דעם „וש־כנתי", ניט בלויז אין איין מקום. פאַרוואָס האָבן די עבודות געדאַרפט געטאָן ווערן דוקא אין משכן ומקדש?

ב. פון די עיקר'דיקע עבודות, אחת העבודות [5]), אין משכן ומקדש איז געווען די עבודה פון קרבנות. עבודת הקרבנות טיילט זיך אין צוויי אַלגע־מיינע חלקים (אפילו בביהמ"ק) וסוגים: עבודת הקרבנות בגשמיות, וואָס מען האָט מקריב געווען אַ בהמה אויפן מזבח, און עבודת הקרבנות ברוחניות [6]), (וואָס בזמן הזה איז דאָס אין תפלה,

---

1) שהש"ר ד, יג. זח"ב קמח, א. תנחומא תרומה ה. הובא ברש"י ר"פ תרומה. ועוד.

2) בחיי וכלי יקר שמות כה, ג. וראה זח"ב קלה, א.

3) ירמי' כג, כד.

4) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא גו' (שמות כ, כא. אבות פ"ג, מ"ו. וראה ירוש' ברכות פ"ד, ה"ד).

5) ראה ד"ה באתי לגני הש"ת רפ"ב. ד"ה טעמה כי טוב תש"ט פ"ב.

6) ראה לקו"ת ר"פ אחרי. שם פנחס עז, ג.

ש„כנגד תמידין תקנום") [7]. די ביידע חלקים וסוגים פון קרבנות, זיינען פאַרבונדן מיטן מקום המקדש: קרבנות בגשמיות איז דאָך פשוט אַז זיי זיינען פאַרבונדן מיטן מקום המשכן ומקדש, וואָרום „משהוקם המשכן נאסרו הבמות" — אַז מ'האָט אויפגעשטעלט דעם משכן איז געוואָרן אסור צו ברענגען קרבנות אויף די במות, און אַזוי דערנאָך אַז „באו לירושלים" [8] האָט מען אין אַן אַנדער אָרט, אויסערן בית המקדש ניט געטאָרט מקריב זיין קיינע קרבנות; און אפילו קרבנות ברוחניות — תפלה, וואָס מעג זיין אומעטום (אויסער אין אַ „בקתא" [9]) וואו צוליב פיזור הנפש קען מען דאָרט ניט מכוון זיין ווי עס דאַרף צו זיין וכיוצא בזה) [10] — פונדעסטוועגן ווערט דאָך דער בית המקדש אָנגערופן אויף אַלעמאָל „וזה שער השמים" [11], דאָרט איז דער אָרט דורך וואַנען עס גייען דורך די תפלות אַלעמאָל, וואָס דערפאַר דאַרף מען דאַוונען מיטן פנים צו ארץ ישראל, „והתפללו אליך דרך ארצם" [12], און אין ארץ ישראל גופא, מיטן פנים צו ירושלים, און אין ירושלים גופא — צום מקום המקדש [13].

7) ברכות כו, ב. שו"ע אדמוה"ז סי' צח, ד.

8) זבחים פי"ד מ"ד, ח.

9) ברכות לד, ב. שו"ע אדמוה"ז סי' צ, ה.

10) ראה טושו"ע או"ח ס"צ.

11) בראשית כח, יז.

12) מלכים א' ח, מח.

13) שו"ע אדמוה"ז סי' צד, א. ואפילו מחוץ לביהמ"ק התפלה אינה נשמעת אלא בביהכ"נ (ברכות ו, א. שו"ע סי' צ), שהיא מקדש מעט (מגילה כט, א).

לכאורה איז עס אינגאַנצן ניט פאַרשטאַנדיק: צוליב וואָס האָט מען געדאַרפט פאַרבינדן „עבודה שבלב זו תפלה" [14], וואָס זי איז אַן עבודה רוחנית, מיט אַ מקום גשמי און אַזאַ וואָס איז מוגבל ומדוד אין גשמיות?

אפילו את"ל אַז קרבנות בגשמיות, וויבאַלד אַז זייער עבודה באַשטייט אין דעם, אַז דער מענטש זאָל מקריב זיין אויפן מזבח אַ בהמה גשמית און אַזאַ וואָס זי איז מוגדרת בכמה תנאים; אויך די המשכה מלמעלה וואָס האָט זיך אויפגעטאָן דורך עבודת הקרבנות איז געווען פאַרבונדן מיט גשמיות: מען האָט געזען בעיני בשר ווי ס'איז „ותצא אש", אַראָפּגעקומען אַן אש מן השמים און „ותאכל" [15], „אויפגעגעסן" די קרבנות. איז וויבאַלד אַז סיי די עבודה און סיי די המשכה דורך איר זיינען געווען פאַרבונדן מיט ענינים גשמיים, איז פאַראַן אַן אָרט אין שכל צו זאָגן אַז מען דאַרף דערצו האָבן אַ מקום גשמי ומוגדר דוקא.

(הגם אַז דאָ פאָדערט זיך נאָך ביאור, פאַרוואָס זאָל די המשכה דורך עבודת הקרבנות ניט קענען זיין אויך אין אַן אַנדער מקום גשמי ומוגדר, ובפרט אַז מיר זעען דאָך, אַז איידער עס זיינען אסור געוואָרן די במות, האָט מען געטאָן די עבודת הקרבנות בכמה מקומות אין דער זעלבע צייט).

אָבער תפלה איז דאָך אינגאַנצן אַן ענין רוחני: ניט נאָר האָט דער מענטש דאָ ניט צו טאָן מיט אַ גשמיות'דיקער זאַך (אויסער ווי מיט זיך), נאָר ער דאַרף מקריב זיין זיך אַליין צו

14) ספרי דברים יא, יג. תענית ב, א.

15) ויקרא ט, כד.

דעם אויבערשטן, דערנענטערן זיינע כחות און חושים[16]) צו דעם אויבער־שטען, דורך זיין איבערגעבן זיך מיט זיין תפלה און בקשה צום אויבערשטן; אויסער דעם, איז ביי דעם מענטש אליין, דער עיקר פון תפלה — די כוונת הלב, די רוחניות וואס אין אים, עס מוז זיין דאס דאווענען בדי־בור[17]) אבער דאס איז בכדי צו דערוועקן די כוונה, ווייל „קול מעורר הכוונה"[18]).

(און כאטש אז אויך דורך תפלה פועל'ט מען עס זאלן מלמעלה נמשך ווערן המשכות אין גשמיות[19]) — עס ווערן נתמלא די בקשות פון דער תפלה: רופא חולים ומברך השנים — עס זעט זיך אבער ניט אן לעיני בשר אז די רפואה און די ברכה קומען ווי א תוצאה פון זיין תפלה און בקשה; ניט אזוי ווי עס איז געווען ביי דעם אש מן השמים אויפן מזבח וואס מ'האט געזען מיט די אויגן, ווי דער פייער „עסט" אויף דעם קרבן).

וויבאלד אז תפלה איז אינגאנצן אן ענין רוחני, איז ניט פארשטאנדיק, פארוואס איז זי פארבונדן און באגרע־נעצט מיט א גשמיות'דיקן ארט?

ג. איז דער ביאור אין דעם, לויטן באוואוסטן כלל[20]): „כל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר" (אלץ וואס איז גאר הויך קומט אראפ דוקא צו גאר נידע־ריק): דאס גופא וואס דער „ושכנתי בתוכם" איז פארבונדן מיט א באַ־גרענעצטן מקום גשמי, איז א באווייז אז דא ווערט נמשך א גאר הויכע מד־ריגה, וואס קען נתגלה ווערן נאר אין „למטה (און למטה —) ביותר".

דער אויבערשטער איז דער אמיתית הבלי גבול, ער איז ניט באגרענעצט ח"ו אין קיינע הגבלות, ניט אין מקום און ניט אין למעלה מהמקום. פונקט ווי מען קען דעם אויבערשטן ניט תופס זיין דורך הגבלות פון מקום, אזוי קען מען אים ניט תופס זיין דורך „הגבלות" פון העכער פון מקום, ווארום אויך „למעלה מהמקום" איז א תואר וואס באצייכנט געוויסע הגב־לות (צווישן זיי אויך דאס גופא, וואס ער איז באשרענקט אין בלי גבול און האט ניט גבול)[*20]), און דער אויבער־שטער איז דאך העכער פון יעדן תואר וואס באגרענעצט. נאר דארט וואו עס קומען זיך צונויף מקום און למעלה מהמקום, גבול און בלי גבול צוזאמען, די התחברות פון צוויי הפכים באווייזט אויף דעם כח העצמות, וואס ער איז „נמנע הנמנעות"[21]) און ער איז מחבר ביידע קעגנזאצן, דארט קען זיין הש־ראת השכינה.

און דאס איז דער אויפטו פון משכן ומקדש: פון איין זייט האט ער געהאט א מקום מסויים ומוגבל בעולם, און אזוי אויך די הגבלות אין די יריעות, קרשים ואדנים[22]) און אין דעם בנין פון בית המקדש, אויך די כלי המשכן והמקדש האבן געהאט א באשטימטע מאס און גרויס; נאך מער — די מדידה

---

16) ראה של"ה מס' תענית או"ת בסופו (ריא, ב) ושנ"נ.

17) ראה תניא רפל"ת ורפל"ז.

18) לקו"ת אחרי כה, סע"ד. מש"כ בתניא אולי י"ל שזהו רק בשביל תיקון העולם וגופו ונה"ב. ועייג"כ תניא פ"מ ובקו"א.

19) ראה קו"א (בתניא) רד"ה להבין מ"ש בפע"ת „לבי"ע דוקא לא בדרך התלבשות בלבד רק כו' לשנות הנבראים".

20) נתבאר בארוכה בשערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פי"ב ואילך, פל"ב ואילך.

*20) ראה עבודת הקודש ח"א רפ"ח.

21) ראה שו"ת הרשב"א סתי"ח. ס' החקירה לאדמו"ר הצ"צ ע' 68.

22) ראה ג"כ ד"ה היושבת בגנים ה'תש"ח.

האָט געמוזט זיין אַ פּינקטלעכע, לויט ווי אָנגעגעבן גענוי אין דיני התורה — און צוזאַמען דערמיט האָט מען אין משכן ומקדש געזען בגלוי בעיני בשר ווי אין די מדידות גופא האָט זיך אויסגעדריקט למעלה ממדידה וגבול, דער חיבור פון גבול מיט בלי גבול צוזאַמען, ווי די משנה דערציילט וועגן די „עשרה ניסים" [23]) וואָס זיינען געווען אין בית המקדש. ובפרט אין קדשי־קדשים (דער עיקר פון בית המקדש [24]) וואָס ס'איז געווען „מקום הארון אינו מן המדה" [25]) (כאָטש דער ארון האָט געהאַט די מאָס פון „אמתים וחצי וגו'" [26]), פונדעסטוועגן האָט ער ניט פאַרנומען קיין אָרט ווען מען האָט געמאָסטן די צוואַנציק איילן פון קדשי קדשים), האָט זיך דאָרט אויסגעדריקט בגילוי דער כח פון עצמות, וואָס דוקא ער קען מחבר זיין ביידע הפכים פון מקום און בלי מקום.

און דעריבער האָט מען אויך פאַרבונדן קרבנות און תפלה מיטן מקום המקדש. ווייל די עבודה פון קרבנות און תפלה [27]) איז צו דערלאַנגען אין דער דרגא פון אלקות וואָס איז העכער פון יעדן תואר און מען קען אים ניט מתאר זיין אויך מיטן תואר פון „בלי גבול", ווי געזאָגט פריער. דערפאַר מוז אויך זייער עבודה זיין פאַרבונדן מיט אַ הגבלה פון למטה ביותר: ווען תפלה און קרבנות וואָלטן ניט געווען באַגרענעצט אין מקום גשמי, וואָלט עס דאָן נאָר דערלאַנגט אין דער דרגא פון אלקות וואָס איז העכער פון מקום, בלי גבול; אָבער ניט דאָס איז עצמות. אין וואָס זאָגט זיך אויס עצמות? אין דער התחברות פון העכער ווי מקום מיט מקום [28]).

(און אין יענע זמנים ווען מען האָט מקריב געווען קרבנות אויף די במות, וואָס האָבן ניט געהאַט קיין מקום מסויים — האָבן טאַקע דאַן די קרבנות ניט געהאַט אין זיך די מעלה פון די קרבנות וואָס מ'האָט מקריב געווען אין משכן און מקדש, דעריבער זיינען אין די קרבנות פון משכן ומקדש צוגעקומען פיל דינים (הגבלות), און נאָך מער — אין משכן און מקדש האָט מען מקריב געווען אַזוינע קרבנות וואָס אויף די במות האָט מען זיי אינגאַנצן ניט געקענט מקריב זיין) [29]).

ד. על פי זה וועט מען אויך פאַרשטיין וואָס אין משכן און מקדש גופא — איז דער בית המקדש געווען אין אַ העכערער מדריגה ווי דער משכן [30]);

---

23) אבות פ"ה, מ"ה.

24) טושו"ע או"ח רסצ"ד.

25) יומא כא, א וש"נ.

26) שמות כה, י. ראה לעיל פ' יתרו.

27) כי רזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס (ראה זח"ב רלט, א. זח"ג כו, ב), וכן תפלה ענינה — יהי רצון, המשכת רצון חדש מבעל הרצון. אלא שתפלה, להיותה עבודה רוחנית (אינה למטה ביותר — בערך הקרבן גשמי), ובמילא אינה מגעת במקום נעלה כ"כ כקרבנות, אפשרית בכל מקום ורק שצריכה להיות מכוונת לצד המקדש, וגם התפלה עצמה אף שצריכה להיות בביהכ"נ מקדש מעט, אי"ז לעיכובא בדיעבד, משא"כ קרבנות שהם בגשמיות מוכרחים להיות (בשעת איסור הבמות) במקום המשכן ומקדש דוקא. עיין לקו"ת ר"פ פנחס.

28) שמטעם זה, הי' הקמת המשכן ביום השמיני דוקא למילואים, וכן גם הענין ותצא אש גו' ותאכל, כי חיבור גבול ובל"ג הוא בכחו של בחי' שמיני דוקא (ראה לעיל ע' 812 וע' 834).

29) זבחים פי"ד. מגילה ט, ב. הובא ברש"י דברים יב, ח.

30) ראה זבחים שם דביהמק"ד דוקא הוא „מנוחה". נת' בתו"א ר"פ ויגש. לקו"ת ברכה ד"ה מזמור שיר סעיף ג. וש"נ.

דער משכן איז ניט געווען מוגדר און שטענדיק אויף איין אָרט אין וועלט, ער איז געפירט געוואָרן פון איין אָרט צום צווייטן, כמ"ש „ואהי' מתהלך באוהל" [31]; אויך איז ער געווען געמאַכט בעיקר פון צומח און חי (די אדנים זיינען געווען נאָר דער יסוד) — ניט פון דומם וואָס איז „למטה ביותר" — און דערפאַר איז אין אים ניט געווען אויף אַזוי פיל דער גילוי פון „גבוה ביותר". דוקא דער בית המקדש, וואָס ער איז געווען מוגבל אין אַ מקום מסויים; און געבויט איז ער געווען בעיקר פון דומם, „למטה ביותר", האָט זיך אין אים אויסגעדריקט דער אמיתית הבלי גבול פון עצמות, אַז ער איז ניט באַגרענעצט אין קיינע הגבלות, ביז ער קען זיך פאַרבינדן מיט מקום מוגבל ממש, און דוקא „בתחתונים" [32]; אַ באַגרענעצטער אָרט און דער סאַמע־נידעריקסטער סוג גשם — דומם, ווערט אַ „דירה לו ית'", לעצמותו. און דעריבער איז דער משכן געווען ווי דירת עראי של הקדוש ברוך הוא און דער בית המקדש איז געווען אַ דירת קבע [30].

ה. דערמיט וועט מען אויך פאַרשטיין, וואָס רז"ל זיינען מדייק [33] דעם לשון הכתוב: „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (לשון רבים), בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד". דער אויבערשטער זאָגט צו: „ושכנתי בתוכם", אַז ער וועט רוען ניט נאָר אין דעם משכן און מקדש (וואָס דעמאָלט וואָלט געדאַרפט שטיין „בתוכו"), נאָר אויך אַז ער וועט רוען אין יעדער אידן. דורך דעם וואָס אַ איד וועט מאַכן פון זיינע גשמיות'דיקע זאַכן אַ מקדש צו דעם אויבערשטן — לערנען תורה און מקיים זיין מצוות, און אַריינברענגען קדושה אויך אין זיינע וואָכעדיקע זאַכן, אין דברי הרשות — וועט דער אויבערשטער שוכן זיין אין אים.

נאָך מער: דער „ושכנתי בתוכם", די השראת השכינה ביי יעדער אידן איז אין אַ געוויסן זין נאָך אין אַ טיפערן אופן פון דעם „ושכנתי" וואָס איז געווען אין משכן ומקדש. וואָרום ס'איז דאָך פאַרשטאַנדיק אַז ווי נידעריק ס'איז דער „תחתון" פון דעם דומם און מקום מוגבל פון משכן און מקדש, קומט עס ניט צו דער נידעריקייט פון דעם דומם און מקום שבכללות העולם. איז בשעת אַ איד ברענגט אַריין קדושה אויך אין דעם דומם און מקום שבכללות העולם, פירט ער דער־מיט אויס די אמיתית הכוונה פון „דירה בתחתונים"; פון דעם תחתון שאין תחתון למטה ממנו [34], מאַכט ער אַ דירה פאַר עצמות ממש. וואָס דערפאַר איז די עבודה דוקא [35] ברענגט דעם מקדש השלישי וואָס ער איז — בלי גבול (אַפילו בערך פון בית המקדש ראשון ושני) [36].

ו. דער „ועשו לי מקדש" איצט כנ"ל — דאָס אַריינברענגען קדושה

31) שמואל ב ז, ו.

32) תנחומא נשא טז. במדב"ר פי"ג, ו. וראה תניא פל"ו „שאין תחתון למטה ממנו".

33) כן הובא בלקו"ת ר"פ נשא ועוד בכ"מ. ולע"ע לא מצאתיו אלא בראשית חכמה (שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו) ובשל"ה ש' האותיות אות ל. מסכת תענית רד"ה מענין העבודה. פ' תרומה חלק תו"א — שכה, ב. שכו, ב. — ועוד.

34) תניא פל"ו.

35) ראה תניא רפל"ז „תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות".

36) עליו נאמר: ורחבה ונסבה למעלה למעלה (יחזקאל מא, ז). וראה זח"ב רלד, א. רמב"ן לתולדות כו, כ.

אין די וואָכעדיקע זאַכן פון יעדער אידן — דאַרף זיין אויפן זעלבן אופן ווי דער „ועשו לי מקדש" כפשוטו, ווי מען האָט פון „זהב וכסף וגו'" געבויט דעם משכן.

פונקט ווי די אַלע דרייצן (פופצן) זאַכן פון וואָס מען האָט געמאַכט דעם משכן, זיינען זיי אַליין געוואָרן הייליק, אַזוי איז עס אויך בנוגע צום מקדש וואָס אַ איד דאַרף מאַכן פון זיינע דברי הרשות: זיי אַליין זאָלן ווערן קדושה.

ס'איז ניט גענוג וואָס אין דעם אידנס אויפפירונג איז קענטיק דער חילוק פון אים ביז להבדיל אַ ניט־אידן בלויז אין דעם וואָס ער היט זיך אויס אין זיין מסחר פון אונאה, השגת גבול וכו' — דאָס איז דאָך נאָר אַן עבודה פון אויסהיטן זיך און ניט צו טאָן אין מסחר אין אַן אופן וואָס איז אָסור על פי תורה. דער תכלית העבודה איז אָבער, אַז אין דעם טאָן פון מסחר זאָל זיך הערן און זעען אלקות; און ניט נאָר אַז דער מסחר זאָל זיין לשם שמים, אַז די גשמיות זאָל ער נוצן צוליב קדושה, נאָר אַז די גשמיות אַליין זאָל ווערן קדושה (אַזוי ווי אין דעם „ועשו לי מקדש" כפשוטו, איז די י"ג (ט"ו) דברים זיינען אַליין געוואָרן אַ מקדש). וואָס דאָס איז דער פשט פון „בכל דרכיך דעהו" [37]); אין אַלע דיינע וועגן זאָל זיין „דעהו", ניט נאָר אַז דיינע וועגן זאָלן זיין צוליב „דעהו", נאָר אין זיי אַליין — „דעהו". על דרך ווי די אכילה פון שבת וואָס די אכילה אַליין איז אַ מצוה [38]), פאָדערט זיך על דרך זה אויך אין אכילת חול און אין אַלע דברי הרשות אַז יעדער זאַך וואָס מען טוט, זאָל געטאָן ווערן ניט נאָר לשם שמים, נאָר אויך אין איר גופא זאָל זיין דעהו: שלחנו של אדם דאַרף זיין אַ „שלחן אשר לפני ה'", ער זאָל ווערן קדוש בדוגמת המזבח [39]), ועל דרך זה אין אַלע ענינים.

ז, לויט דעם וועט מען אויך פאַרשטיין די שייכות פון פרשת תרומה צו די פריערדיקע פרשיות יתרו און משפטים [40]): אין פרשת יתרו רעדט זיך וועגן מתן תורה וואו עס האָט זיך אויפגעטאָן דער פאַרבונד פון רוחניות מיט גשמיות, חיבור עליונים ותחתונים; און דער זעלבער ענין (אָבער מיט אַ הוספה), רעדט זיך אויך אין פרשת ואלה המשפטים — „ואלה מוסיף על הראשונים" [41]). דאָס איז אָבער נאָר דער פאַרבונד פון רוחניות מיט מצוות בדברים גשמיים, ובשעת מעשה. אָבער אין פרשת תרומה רעדט

37) משלי ג, ו. עפ"י מ"ש בפנים יובן מה שהרמב"ם (בהל' דיעות ספ"ג, ובשמונה פרקים ספ"ה) והטור ושו"ע (או"ח סי' רלא), הביאו ב' הלשונות: כל מעשיך יהיו לשם שמים; בכל דרכיך דעהו. שאי"ז כפל לשון, כי אם ב' ענינים הם. ובזה יומתק גם מה שהרמב"ם הקדים את מאמר המשנה (אבות פ"ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים למאמר הכתוב בכל דרכיך דעהו (דלכאורה צריך הי' להקדים מאמר הכתוב, וכהסדר בטור ושו"ע) — לפי שסדר העבודה צריך להיות מהקל אל הכבד, מקודם לשם שמים ואח"כ בכל דרכיך דעהו (משיחת יג תמוז תשכ"ב).

38) ראה ג"כ תו"א ר"פ חיי שרה. ד"ה והוא עומד תרס"ג ושי"ג.

39) יחזקאל מא, כב. ברכות נה, א.

40) דלפי הדיעה (תנחומא תרומה ח. רש"י שמות לא, יח) שציווי מלאכת המשכן (גם ציווי הקב"ה למשה, ולא רק ציווי משה לישראל כדעת הזהר ויקהל קצה, א) הי' אחרי מעשה העגל, הוצרך להקדים פ' תשא לפ' תרומה ותצוה.

41) ראה לעיל פ' יתרו ופ' משפטים בארוכה.

זיך ווענן „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", דער פאַרבונד פון עליונים מיט תחתונים ניט נאָר מיט מצוות, נאָר אויך מיט דברי הרשות — „בכל דרכיך דעהו". און אַז עס שטייט לי איז אינו זז לעולם[42].

דאָס איז אויך דער כללות הסדר פון די פרשיות שבספר שמות אין אַן אופן פון מלמטה למעלה: אין די ערשטע סדרות ווערט דערציילט וועגן דעם גאַנצן סדר פון גלות מצרים און יציאת מצרים וואָס דאָס אַלץ איז גע־ווען אַ הקדמה והכנה צו מתן תורה; דערנאָך (אין פרשת יתרו און משפ־טים) — דער ענין און אויפטו פון מתן תורה, דער חיבור פון רוחניות מיט מצות בגשמיות, און נאָכדעם (פון פרשת תרומה ביז דעם סיום פון ספר שמות)[43] — בכל דרכיך דעהו.

(משיחת ש״פ שמיני תשכ״ב)

ח. אויפן פסוק „ויקחו לי תרומה" זאָגט רש״י „לי לשמי", אַז די נתינת התרומה לנדבת המשכן זאָל זיין צוליב דעם אויבערשטן, ניט צוליב זייטיקע פניות.

איז ניט פאַרשטאַנדיק: פאַרוואָס עפּעס פונקט ביי דער מצוה באַוואָרנט די תורה מערער ווי ביי אַנדערע מצוות, אַז זי זאָל געטאָן ווערן לשמו יתברך, אַלע מצוות דאַרף מען דאָך טאָן לשמו, איז וואָס עפּעס זאָגט עס די תורה ביחוד ביי דער מצוה?

ולכאורה איז גאָר — אדרבה: ס'איז ידוע מאמר הבעל שם טוב אַז ס'זיינען דאָ ענינים אין וועלכע עס איז ניט נוגע אויף אַזוי פיל די כוונה (ווי אין אַלע מצוות). איין ענין איז — טבילה במקוה; אפילו אויב מען האָט זיך טובל געווען צוליב אַנדערע טעמים, ניט צוליב טהרה, — נאָך מערער, אפילו אויב ער האָט גאָרניט געמיינט זיך צו טובל זיין, נאָר נפל עליו הגל איז ער טהור[44]. אַ צווייטער ענין — נתינת צדקה, וואו ס'זיינען ניט נוגע אויף אַזוי פיל זיינע טעמים צוליב וואָס ער גיט צדקה; און נאָך מערער, אפילו ווען זיין געבן צדקה איז געווען אינגאַנצן אָן כוונה; ער האָט פאַרלאָרן געלט און אַן אָרימאַן האָט עס געפונען, וואָס ער האָט גאָרניט מכוון געווען צו געבן דעם אָרימאַן, וויבאַלד אָבער אַז דער אָרימאַן האָט געקראָגן זיין געלט, האָט ער דערמיט מקיים געווען אַן ענין פון צדקה. און ווי די כללות מצות שכחה[45].

איז דאָך ניט פאַרשטאַנדיק: ביי אַנדערע מצוות אין וועלכע די כוונה איז מער נוגע, באַוואָרנט ניט די תורה אַז זיי דאַרפן געטאָן ווערן לי — לשמו יתברך, און דוקא ביי געבן נדבות פאַרן משכן — וואָס דאָס איז לכאורה בדוגמת נתינת צדקה, וואו ס'איז ניט נוגע אויף אַזוי פיל די כוונה אַבי דער משכן זאָל געבויט ווערן — זאָגט אָן די תורה אַז עס זאָל זיין לי לשמי?

ועל פי הנ״ל יובן: וויבאַלד אַז כל

42) ויק״ר פ״ב, ב. נתבאר בלקו״ת במדבר ט, ג.

43) וגם בפרשיות אלו עצמן הוא סדר של מלמטלמ״ע: בפ׳ תרומה ותצוה — המשכן שנצטוה משה מהקב״ה, (שאין זה למטה ביותר) ובפ׳ ויקהל פקודי — המשכן הגשמי שעשו ישראל למטה (ראה לקוטי שיחות ח״א פ׳ פקודי), שבמשכן זה דוקא נשלמה הכוונה דדירה בתחתונים, הגבוה ביותר.

44) ראה חגיגה יט, א.

45) ספרי דברים כד, יט הובא ברש״י שם.

ענין המשכן איז אַז אַ איד זאָל פאַר־איינציקן כל עניניו מיטן אויבערשטן, ביז אַז אין זיינע דברי הרשות זאָל זיין „דעהו", איז דאָך מובן אַז דאָ איז נוגע עס זאָל זיין „לי לשמי", וואָרום דאָס איז דאָך כל ענין המשכן, דער יחוד מיטן אויבערשטן.

ט. נאָך מערער קען מען מבאר זיין די שייכות פון דעם „לי לשמי" מיטן ענין „בכל דרכיך דעהו", בהקדים דיוק לשון הפסוק „ויקחו לי תרומה". לכאורה וואָלט דאָ מער געפּאַסט דער לשון „ויתנו לי תרומה", מען זאָל געבן תרומה און אַז דאָס געבן זאָל זיין „לשמי", פאַרוואָס זאָגט ער „ויקחו לי תרומה", אַז דאָס נעמען זאָל זיין „לשמי"? נאָר די תורה קומט דאָ מרמז זיין, אַז די קבלת הצדקה פון דעם עני זאָל זיין לשמו יתברך [46].

ס'איז דאָך ידוע אַז דאָס וואָס דער אויבערשטער האָט אויסגעשטעלט אין סדר הבריאה אַז עס זאָלן זיין אַן עשיר און אַן עני, און אַז דער עני זאָל דאַרפן אָנקומען צו דעם עשיר, איז דאָס בכדי עס זאָל זיין אין וועלט דער ענין משפיע ומקבל, ענין הצדקה [47].

— דער אמת איז דאָך אַז דער אויבערשטער איז „זן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים". ער אַליין שפּייזט די גאַנצע וועלט, עניים און עשירים. נאָר ער שפּייזט די עניים אין אַן אופן, וואָס ער גיט זייער חלק צו די עשירים אַז זיי זאָלן עס אַוועק־געבן צו די עניים. איז במילא, די צדקה וואָס דער עשיר גיט צום עני גיט ער עס ניט זיינע, נאָר ס'איז דעם עני'ס חלק וואָס דער אויבערשטער האָט געגעבן בפקדון דעם עשיר.

איז וויבאַלד אַז דער אויבערשטער שפּייזט די עניים, האָט ער דאָך געקענט געבן זייער חלק גלייך צו זיי [48]; פאַרוואָס איז דער אופן הנתינה צו זיי דורך די עשירים? איז דער ענטפער אויף דעם, ווי געזאָגט: ווייל די כוונה העליונה איז אַז עס זאָל זיין חסד און צדקה אין וועלט, און אויב יעדערער וואָלט אַליין געקראָגן זיין השפעה אָן קיינעמס פאַרמיטלונגען וואָלט ניט געווען קיין צדקה וחסד בעולם —

און דאָס מאָנט מען פון דעם עני המקבל, אַז זיין נעמען צדקה זאָל זיין בכדי צו אויספירן דערמיט די כוונה העליונה, עס זאָל געטאָן ווערן צדקה בעולם. און דאָס זאָגט אָן די תורה „ויקחו לי תרומה", אַז די לקיחת הצדקה זאָל זיין לשמי.

י. ציווי והוראת התורה איז דאָך אַ נתינת כח. איז וואו דאַרף מען האָבן אַ ספּעציעלע נתינת כח אַז מען זאָל קענען פועל'ן ביי זיך עס זאָל זיין לשמו יתברך — אין דעם „ויקחו". אין דעם „ויתנו" דאַרף מען ניט האָבן קיין באַזונדער נתינת כח, עס זאָל זיין לשמה (ווייל כאָטש, כאמור לעיל, אין נתינת הצדקה איז ניט אויף אַזוי פיל נוגע די כוונה, איז דאָך אָבער מובן אַז מן הסתם איז דאָס לשמה) ווייל: א) געלט איז דאָך אַ זאַך פאַר וועלכער ער קען קויפן חיי נפשו [49], און בפרט אויב מ'האָט געהאָרעוועט אויף דעם בכל כחות נפשו, איז בשעת מען

46) ראה ג"כ כתר ש"ט סוף ת"ב ד"ה הרוצה ליהנות.

47) שמ"ר פל"א, ה. תנחומא שם. ד"ה תקעו תרכ"ח.

48) ב"ב י, א. נתבאר בד"ה א"ר שמואל בר נחמני תר"ך.

49) תניא פל"ז.

פועל'ט ביי זיך די אתכפיא אויף צו אַוועקגעבן דאָס געלט אויף צדקה, טוט מען עס מן הסתם לשמה. ב) וויבאַלד אַז מיט זיין געבן צדקה איז דאָך דער נותן מקיים אַ מצוה, איז בשעת אַ איד טוט אַ מצוה טוט ער עס מן הסתם צוליב דעם אויבערשטן. דערצו איז נאָך דאָ אַן עצה — צו געבן די צדקה אָן פרסום, מתן בסתר, וואָס דעמאָלט איז נאָך גרינגער צו פועל'ן ביי זיך עס זאָל זיין לשמה.

מה שאין כן ביי קבלת הצדקה, וואָס א) דער עני ואביון דאַרף ניט האָרעווען מיט זיך בכדי צו נעמען צדקה; ער איז דאָך מקבל די צדקה להחיות נפשו ונפשות בני ביתו (וואָס דער הכרח איז דאָך אויף אַזוי פיל אַז ער רעכנט זיך ניט מיט שווערקייטן, און ער איז זיך מבזה און משפיל ווייל ער מוז דערצו אָנקומען), ב) ער דאַרף ניט אויסן זיין מקיים זיין אַ מצוה, ער טוט עס פשוט ווייל ער דאַרף האָבן מיט וואָס צו שפייזן זיך און זיינע בני בית. דערפאַר דאַרף דער מקבל האָבן אַ ספּעציעלע הוראה און נתינת כח פון דער תורה, אַז אויך זיין קבלת הצדקה זאָל זיין לשמי. וויבאַלד אַז פון אַ אידן מאָנט זיך: „בכל דרכיך דעהו”, אַז אַלע זיינע ענינים זאָלן זיין דורכגעדרונגען מיט קדושה, איז דאָך קיין אונטערשייד ניט וואָס ער טוט, צי ער דאַרף זיך מכריח זיין צו טאָן די זאַך, אָדער דאָס איז אַ דבר המוכרח לו; אַן ענין של עונג, צי היפך מזה — אַלץ וואָס ער טוט דאַרף זיין צוליב דעם אויבערשטנס וועגן, בכל דרכיך דעהו.

און דעריבער איז די הוראה אַז עס זאָל זיין לשמו יתברך איז די תורה מרמז ביים ענין פון עשיית המשכן, ווייל, ווי ערקלערט פריער, דער ענין פון ועשו לי מקדש איז דער ענין — בכל דרכיך דעהו.

(משיחות ש"פ משפטים תש"כ)

תצוה

משניות*) סדר מועד (מסכת חגיגה) ענדיקט זיך מיט דעם דין, אַז מזבח הזהב און מזבח הנחושת (אינן מקבלין טומאה) מפני שהן כקרקע דברי ר"א וחכ"א מפני שהן מצופין. דער פּשוט'ער פשט דערפון איז: דער מזבח הזהב וואָס איז געווען אין מקדש ווי אויך דער מזבח הנחושת וואָס איז געווען אין מקדש האָבן ניט מקבל געווען טומאה, ערקלערט ר' אליעזר אַז דער טעם דערפאַר איז ווייל די תורה גלייכט זיי צו צו דער ערד, און ערד איז ניט מקבל טומאה, די חכמים זאָגן אַז זיי זיינען ניט מקבל טומאה דערפאַר ווייל זיי זיינען געווען מער ניט ווי באַדעקט מיט גאָלד אָדער קופּער, במילא איז דער באַדעק בטל צום אינעווייניק, און דער אינעווייניק איז ניט מקבל טומאה.

תורה הק' וועלכע איז געגעבן געוואָרן פון אויבערשטן ית' וואָס איז

* אַזוי ווי אין סיום פון פרשת תצוה רעדט זיך וועגן דעם מזבח הזהב, און אין דער פריערדיקער סדרה — פרשת תרומה — וועגן דעם מזבח הנחושת, דרוקן מיר אַן אויסצוג פון רבי'נס שליט"א אַ בריוו (וואָס ער האט געשריבן צו א „חברה משניות”, ווען זיי האָבן געמאַכט אַ סיום אויף סדר מועד), אין וועלכן עס ווערט ערקלערט וועגן די צוויי מזבחות.